

Hámorský náučný chodník

Kraj:	Prešovský
Okres:	Snina
Geomorfologická jednotka:	Vihorlatské vrchy
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Vihorlat
Prístup:	bus Zemplínske Hámre, centrum
Východisko:	Zemplínske Hámre, múzeum
Trasa:	Zemplínske Hámre: múzeum - tajch - vodná píla - garbiareň - banské polia nad obcou
Dĺžka, prevýšenie:	6,8 km, prevýšenie 285 m
Čas prechodu:	2,5 h
Počet zastávok:	14
Náročnosť:	nenáročná trasa, časť trasy nad obcou stredne náročná

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické, banícke

Typ chodníka: samoobslužný, obojsmerný, peší, líniový, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie čiastočne po žltej a zelenej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2015

Aktuálny stav: Náučný chodník je dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; na stránke obce je verejne dostupný opis zastávok > Hámorský náučný chodník

Kontakt: Múzeum Zemplínske Hámre, Kostolné námestie 3, 067 77 Zemplínske Hámre, tel. 0917 659 842; Turistické informačné centrum (leží na hornom konci obce pri kameňolome), tel. 0918 737 696

Poznámka: Trasa sa po zastávku 13 dá absolvovať na bicykli.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénnu vychádzku. Odporúčame spojiť s návštevou expozícií múzea v Zemplínskych Hámroch a využiť služby miestnych sprievodcov, ktoré však treba objednať vopred v turistickom informačnom centre.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Zemplínske Hámre. Obec pri Barnovom potoku, prítoku Cirochy, v Beskydskom predhorí južne od Sniny. V doline pod severnými svahmi Vihorlatských vrchov pod Sninským kameňom sa už v priebehu 18. storočia povrchovo ťažila a spracovávala železná ruda. Osada Jozefova dolina (Josefsthal) bola založená až v roku 1809. V roku 1815 Jozef Rholl v nej založil železiareň a v roku 1841 zlieváreň. V roku 1956 osamostatnením sa osady od Sniny vzniká samostatná obec Zemplínske Hámre. Obec je z juhu obkolesená lesmi Vihorlatských vrchov so štatútom Chránenej krajinej oblasti Vihorlat a zároveň Vojenského obvodu Valaškovce. Obnovené pamiatky a historicky významné miesta obce spojené s niekdajšou priemyselnou činnosťou pôvodnej osady Josefsthal (ťažbou a spracovaním železnej rudy, výrobou drevného uhlia, dopravou dreva), udalosti súvisiace so vznikom osady, spôsob bývania v minulosti, zaujímavé architektonické prvky kamenných murovaníc, ktoré sa už inde v zemplínskom regióne nezachovali, dômyselný systém vodných kanálov vybudovaných kvôli hámrom prezentuje Hámorský náučný chodník.

Múzeum v Zemplínskych Hámroch. Nachádza sa v centre obce v kamennej murovanici – najstaršej budove v obci z 19. storočia –, ktorá pôvodne slúžila pre ubytovanie vedenia železniarní, neskôr ako hostinec a obecný dom služieb. V múzeu sú inštalované dve stále expozície: expozícia histórie baníctva a železiarstva vo Vihorlatských vrchoch a etnografická expozícia, ktorá prezentuje ľudovú architektúru, poľnohospodárstvo, remeslá a ľudové odevy obyvateľov osady Josefsthal. Samostatné expozície sa nachádzajú v ďalších objektoch Hámorského náučného chodníka: v budove hámru je umiestnená expozícia kováčstva a hámorníctva a v replike štólne v lokalite pod kameňolomom sa nachádza expozícia banskej činnosti.

Hámor s vodným pohonom. V osade Jozefova dolina (Josefsthal) sa pôvodne nachádzalo až päť hámrov s vodným náhomom. Energia, získaná z vody z náhonu, poháňala kováčske buchare, dúchadlo alebo mech na fúkanie vzduchu do pece. Hámre boli zároveň predchodcami manufaktúrnej produkcie kovových výrobkov. Tunajšia železiarska výroba priniesla v 19. storočí priemyselný rozvoj nielen osady, ale najmä neďalekej Sniny. Hámorník v hámri je vyobrazený aj na pečati a v erbe obce. Objekt repliky hámra vybudovaný v rokoch 2014 – 2015 je jednou z expozícií múzea v Zemplínskych Hámroch.

Bývalá úzkorozchodná železnička. Na trati bývalej sninskej lesnej úzkokoľajky bola Zemplínskym

lesným hospodárstvom v Snine v roku 1926 vybudovaná dvojkilometrová odbočka Barnová. Prvotne kvôli preprave kameňa z kameňolomu, otvoreného v prvej polovici 20. storočia, neskôr slúžila aj na prepravu vyťaženého dreva z vihorlatských lesov, ktoré sa na pílu v Snine prepravovalo pomocou oplenovaných vozňov. Sninskú úzkokoľajnú lesnú dráhu (S. U. L. D.) s rozchodom koľajníc 760 mm dal v rokoch 1912 - 1913 vybudovať gróf Jozef Degenfeld. Do roku 1928 bola jej trať viackrát predĺžovaná až pod vrchol Vihorlat, lokalitu Zvorík do celkovej dĺžky 26,3 km. Pôvodný úsek trate odbočky Barnová je v súčasnosti využívaný ako cyklotrasa (zelená značka), ktorou sa dá dostať až k torzu úvrate na Konskom.

Prírodná rezervácia Vihorlatský prales. Rozľahlé chránené územie vyhlásené nariadením vlády SR v roku 2020 v najvyšších častiach Vihorlatských vrchov zhruba medzi vrchmi Vihorlat a Sninský kameň na ochranu prirodzených procesov a prirodzeného vývoja prírodných spoločenstiev biotopov európskeho významu (Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), Sk2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220), Ra1 Aktívne vrchoviská (7110) a Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140)), biotopov druhov európskeho významu (fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok hrebenatý (*Triturus cristatus*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), netopier veľký (*Nyctalus asiopterus*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*)), biotopov druhov národného významu (fuzáč červenokrký (*Strangalia thoracica*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), užovka stromová (*Elaphe longissima*), vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), mačka divá (*Felis silvestris*)), biotopov vtákov (bocian čierny (*Ciconia nigra*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), hadiar krátkoprstý (*Circaetus gallicus*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)). Územie rezervácie sa čiastočne kryje z územia európskeho významu Morské oko a Vihorlat a chráneným vtáčím územím Vihorlatské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000). Rezervácia je jedným z 94 areálov sústavy (lokality) zapísanej v Zozname svetového dedičstva UNESCO so spoločným názvom „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy“ ležiacich v 18 európskych krajinách (stav v roku 2021), ktorá sa vyvinula z pôvodnej UNESCO-lokality „Karpatské bukové pralesy“, zapísanej do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO v roku 2007, pričom Vihorlatský prales bol jedným z jej 10 areálov z územia slovensko-ukrajinských Karpát.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Vihorlat. Chránené územie vyhlásené v roku 1973 v strednej časti Vihorlatských vrchov, pohoria sopečného pôvodu, ktoré dosahuje výšku vrchom **Vihorlat 1 076 m n. m.** Patrí medzi najlesnatejšie pohoria Slovenska - 90 % jeho územia zaberajú lesné ekosystémy, predovšetkým bukové a jedľovo-bukové, kde hlavnú drevinu predstavuje buk lesný (*Fagus sylvatica*). Miestami, najmä pozdĺž hlavného chrbta pohoria, sú lesy človekom narušené len minimálne a majú charakter prírodných lesov s pralesovou štruktúrou a tvoria prírodnú rezerváciu Vihorlatský prales. Viac ako storočné buky môžu dosahovať aj 40metrovú výšku. Severne od Malého Morského oka v oblasti vrchu Jedlinky je významná lokalita výskytu pôvodnej jedle bielej (*Abies alba*) a smreka obyčajného (*Picea abies*) v tomto pohorí. Sporadicky sú tu kyslomilné bukové a lipovo-javorové sutinové lesy. Na území CHKO sú dve územia európskeho významu (Morské oko a Vihorlat) a celá je súčasťou chráneného vtáčieho územia Vihorlatské vrchy (obe kategórie tvoria sústavu Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Kamenná murovanica so sýpkou

2. Bývalý tajch
3. Vysoká pec
4. Hámor s vodným náhonom
5. Bývalá zlievareň
6. Josefsthäl
7. Bývalá vodná píla
8. Milier
9. Banská štôlna
10. Úzkokoľajová železnica
11. Drevenica
12. Bývalá garbiareň
13. Drevená zvonica
14. Banské polia

